

ክታብት ጸረ ኮሮና ቫይረስ

– ኮሚርናቲ (ብዮንተክን ፋይዘርን)

ሓበሬታ ብዛዕባ እዚ ክታብት ንክትወስዶ ዕድል ዝተዋህበካ

እዚ ሓድሽ ኮሮና ቫይረስ ኣብ ስርዓተ ምስትንፋስ ሕማም ዘምጽእ እዩ። ብዙሓት ሰባት ወላላንቲ ወይ ቀለል ምልክታት ሕማም ጥራይ ከርእዩ ከለዉ፡ ገለ ገለ ሰባት ግና ብጽኑዕ ይሓሙ። እቶም ኣረጋውያን ወይ እቶም ካብ ቅድም ሓደ ሓደ ዓይነት ሕማማት ዘሎዎም ሰባት ግና ብጽኑዕ ንክሓሙን ንክሞቱን ዘሎዎም ተኸእሎ ዓቢ እዩ። ክታብት ኮሮና፡ ሕማም ኮሮና ንኸይሕዘካ ይከላኸለልካ። እቲ ቀንዲ ዕላማ ህይወትን ጥዕናን ንምውሓስ እዩ።

ነዚ ክታብት እዚ ክወሃብ ዝኸእል መንዩ፡

እዚ ናይ ኮሮና ክታብት ዕድል እዚ ንኸሎም ኣብ ኖርወይ ዝነበሩ ብመንገዲ ሃገራዊ መደብ ክታብት ዝወሃብ እዩ። እዚ ክታብት ብናጻ ኮይኑ ብድሌትካ ዝውሰድ ከኣ እዩ።

ኣባይ ክኸተብ እኸእል፡

ኣብ መርቡብ ገጽ ናይቲ ትነብረሉ ምምሕዳር (ኮሙኒ) ዝወጽእ ሓበሬታ ብዛዕባ ክታብትን ንመን ከም ዝወሃብን፡ ብኸመይ ከም ዝትግበርን መዓስ ይካየድን ዝብሉ ሓበሬታታት ርክብ።

እቲ ክታብት ብኸምዚ መንገዲ እዩ ዝካየድ

እቲ ክታብት ኣብ ምናትካ (ላዕለዎይ ክፋል ኢድካ) ዝውጋእ እዩ። ቅድሚ ምኽታብካ ምሉእ ጥዕና ከምዘሎካን ቅድሚ ሕጂ ዝወስደካዮም ክታብታት ተጻብኦ ኣርእኺ እንተ ኔርካን ክትሕተት ኢኺ። እንተድኣ ሕማም ኮሮና ሓሚምካ ኔርካ፡ ወይ ቅድሚ ሕጂ ናይ ኮሮና ክታብት ተኸብካ ኔርካ፡ ጥንስቲ እንተኼንኪ፡ ወይ ቍጥዕ ሰብነት (ኣለርጂ) ኣሎካ ኮይኑ፡ ወይ መድሃኒታት ትጥቀም እንተ ኼንካ ወይ ድማ ካልእ ጥዕናዊ ጸገማት ኣሎካ እንተኸይኑ ክትሕብር ዘክር። ነቶም ኣብ ከም ናትካ ኩነታት ዘለዉ ጉጅለ ዝምልከት መምርሕታት ንብዝሒ ዓቕን ክታብትን ፍልልይ ግዜ ኣብ ሞንጎ ክታብታት ስዓቡ። ነዚ እቶም ኣብቲ ቦታ ክታብት ዝሰርሑ ክተሓጋዙኺ እዮም። ነቲ ክታብት ኣብቲ ዝተመደበልካ ግዜ ክትወስዶ ኣገዳሲ እዩ። ሃንደበት እንተ ሓሚምካ ወይ ልዕሊ 38 ዲግሪ ረስኒ ኣልዩካ፡ እቲ ክታብት ክተሰጋግሮ ንቡር እዩ። ድሕሪ ክታብት ኣብቲ ዝተኸተብካሉ ቦታ እንተውሓደ ን 20 ደቓይቕ ክትጸንሕ ክንገረካ ንቡር እዩ።

እዚ ክታብት ብኸመይ እዩ ዝሰርሕ፡

እዚ ክታብትዚ RNA-ልኡኽ ዝበሃል ኮይኑ (budbringer-RNA) ተምሳል ናይቶም ኣብ ኮሮና ቫይረስ ዘለዉ ቅርንባት (ኣእሻኹ) ዝሓዘ እዩ። እዚ ድማ ስርዓተ ምክልኻል ሰብነትና ሓደገኛታት ዘይኮኑ መለማመዲ ዝኾኑዎ ቅዳሕ ናይቶም ቅርንባት (ኣእሻኹ) ብምስራሕ ይለማመዶም። በዚ መንገዲ እዚ ሰብነትና ነዚኣቶም ድሕሪ ምምሃሩ፡ እንተድኣ ቦቲ ሓቀኛ ናይ ኮሮና ቫይረስ እንተ ተለኪፍና እቲ ስርዓተ ምክልኻል ሰብነትና ነቶም ቫይረስ ባዕሉ ይከላኸሎም። እቲ ቦቲ ክታብት ኣቢሉ መልእኽቲ ሓዙ ዝመጸ RNA-ልኡኽ ኣብቲ ናይ ሰብነት መበቄላዊ ውርሻ ጉድኣት ከየሰዓበ ብቕልጡፍ ተሰባቢሩ ይጽረግ።

እቲ ክታብት ህይወት ዘሎዎም ቫይረስ ዝሓዘ ስለ ዘይኮነ ናይ ኮሮና ቫይረስ ረኽሲ ኣይሰዕብን እዩ። እዚ ጸረ ኮሮና ክታብትዚ ብኮሮና ንኸይትልከፍ ከም መካላኸሊ ዘገልግል እዩ። እዚ ንሓደ ድሮ ብሕማም ኮሮና ተጠቒዑ ዘሎ ሰብ ከም መሕከሚ ግና ኣየገልግልን እዩ።

ቅድሚ ሕጂ ብኸምዚ ዓይነት ኣገባብ ጌርካ ክታብት ብምምዕባል፡ ተመሓላለፍቲ ሕማማት ካብ ደቂ ሰባት ንምክልኻል ኣብ ጥቕሚ ውዒሉኻ እንተዘይኮነ፡ እዚ ዓይነት ቴክኖሎጂ ግና ኣብ ምፍቀስ ሕማም መንሸሮ ፍሉጥ እዩ።

እዚ ክታብት ማዕረ ክንደይ ውጽኢታዊ/ኢድማዒ እዩ።

እዚ ክታብት ነዚ ብሰንኪ እዚ ሓድሽ ኮሮና ቫይረስ ዝመጽእ ሕማም ይከላኸሎ እዩ። እቲ ቀዳማይን ካልኣይን ዓቕን ክታብት ምስ ተኸተብካ ካብ ብኸቢድ ሕማም ምሕማም ብዝልዓለ ደረጃ ክከላኸለልካ ይኸእል እዩ። ጽቡቕ ዓቕሚ ምክልኻል ኣጥሪኻ ኮሮና ቫይረስ ንኸይመሓላለፈካ ክልተ ዓቕን ምውሳድ ኣድላዩ እዩ። እዚ ምክልኻል ዚ ንኸንደይ እዋን ክጸንሕ ይኸእል ክሳብ ሕጂ ዝፈለጥናዮ የሎን። እቲ ምክላኻል ምስ ግዜ ዝዳኸም እንተኾይኑ፡ መሓደሲ ክታብት ምውሳድ ኣድላዩ ክኸውን ይኸእል እዩ። እዚ ክታብት'ዚ ነቲ ሕማም ናብ ካልኣት ንኸይተመሓላለፎ ምሉእ ብምሉእ ዝከላኸል ኣይኮነን። ስለዚ ድማ ነቶም ኣብ ኣገልግሎት ዘለዉ ናይ ለበዳ ምኽርታት ብቀጻሊ ክንስዕቦም ኣገዳሲ እዩ።

ጎድናዊ ሳዕቤናት

እቶም ዝበዝሑ ጎድናዊ ሳዕቤናት ናይቲ ክታብት፡ ድሕሪ ክታብት ኣብ ዘሎ ቀዳሞት መዓልታት ዘጋጥሙ እዮም። እዚ ኮሮና ክታብት ብዝዩዳ ካብቲ ኣብ ካልኣት ክታብታት ልሙዳት ዝኾኑ ንላዕሊ ጎድናዊ ሳዕቤናት የርእዮ እዩ። እቲ ምልክታት ሕማም መብዛሕትኡ ግዜ ፈኩስ ወይ መጠኑ ዝሓለወ ድሕሪ ሒደት መዓልታት ድማ ዝገድፍ ኮይኑ ገለ ገለ ግና ብርቱዕ ምልክታት ሕማም ይርእዮም እዩ። ብዕድሜ ዝነኣሱ ሰባት መብዛሕትኡ ግዜ ካብ ኣረጋውያን ሰባት ቀኑን ዝሓየለ ጎድናዊ ሳዕቤናት ይርእዮም።

እቶም ዝበዝሑ ዝተኸተቡ ኣብቲ ዝተኸተቡሉ ቦታ ቃንዛ ይስምዖም። ካልኣት ንቡራት ጎድናዊ ሳዕቤናት ድማ ከም ድኻም፡ ሕማም ርእሲ፡ ቃንዛ ጭዋዳታት፡ ቍሪ ቍሪ ምባል (ኩንኩኒት)፡ ቃንዛ መለጋግታትን ረሰንን እዮም። እዞም ጎድናዊ ሳዕቤናት እዚኣቶም ድሕሪ እቲ ካልኣይ ዓቀን ክታብት ዝርእዩ እዮም።

ከበድቲ ጎድናዊ ሳዕቤናት ሳሕቲ ዘጋጥሙ እዮም። ገለ ካብቶም ሳሕቲ ዘጋጥሙ ጎድናዊ ሳዕቤናት ነድሪ ጭዋዳ ልቢ (ምዮካርዲት) ከምኡ'ውን ነድሪ ከረጸት ልቢ (ፔሪካርዲት) እዮም። እዚ መብዛሕትኡ ግዜ ድሕሪ እቲ 2ይ ዓቕን ክታብት መብዛሕትኡ ግዜ ከኣ ኣብ ኣባጽሕን መንእሰያትን ዘጋጥሙ እዮም። ከም ከቢድ ቍጥቦ ሰብነት ኩነ ነድሪ ልቢ ዝኣመሰለ ሳሕቲ ዘጋጥም ጎድናዊ ሳዕቤናት እንተ ኣጋጢሙ ሕክምና ክግበረሉ ይከኣል እዩ። ከሳብ ሕጂ ዘይተርእዩ ሳሕቲ ዝርእዩ ጎድናዊ ሳዕቤናት የለዉን ወይ ድማ ነዊሕ እዋን ድሕሪ ክታብት ከመጽኡ ዝኸእሉ ጎድናዊ ሳዕቤናት ክታብት የለዉን ኢልና ክንድምድም ኣይንኸእልን ኢና።

ጎድናዊ ሳዕቤን እንተ ኣሰዒቡላይ እንታይ ክገብር ኣለኒ።

ዘይተጸበኻዮ ብርቱዕ ወይ ንነዊሕ እዋን ዝጸንሐ ምልክታት ሕማም እንተ ተራእዩካ፡ ንኸትርኣን ሕክምናዊ ምኽሪ ንኸትረኩብን ምስ ሓኪምካ ወይ ካልእ ናይ ጥዕና ባዓል ሞያ ክትረኽብ ይግባእ። ሰብ ሞያ ጥዕና፡ ብርቱዕ ወይ ዘይፍሉጥ ተጻብኣታት ኣጋጢሙ እሞ ሳዕቤን ናይቲ ክታብት እዩ ኢሎም እንተ ጠርጢሮም፡ ንዝምልከቶም ክሕብሩ ግዴታ ኣሎም። ንሸኻ ባዕልኻውን ብመንገዲ ሄልሰኖርገ (helsenorge.no) መልእኽቲ ክትሰድድ ትኸእል ኢኻ።

ኩነታዊ ምጽዳቕ

እዚ ናይ ኮሮና ክታብት'ዚ ብኣሽሓት ዝቐጻጸሩ ሰባት ክታብት ብምውሳድ ዝተሳተፉዎ፡ ተፈቲኑ ምርምራዊ መጽናዕቲ ተገይሩሉ እዩ። እዚ ክታብት'ዚ ልክዕ ብኸምቲ ኣብ ካልኣት ዓይነት ክታብታት ዝግበር ምርምራዊ መጽናዕታት እዩ ተኻዪዱ። እቲ ናይ ምዕዛብ/ምክትታል ግዜ ግን ሓጺር እዩ። ስለዚ፡ ሰብ መዚ ጥዕና መድሃኒት ክጥቀም ዘፍቅዱ ነዚ ክታብት'ዚ ኩነታዊ ምጽዳቕ ሂሳም ኣለዉ። እዚ ማለት ድማ ጥቕሚ ናይቲ ክታብት ካብቲ ጉድኣቱ ይዓቢ ከብል ዘኸእል እኹል ሓበሬታ ኣሎ ማለት እዩ። እንተኾነ ግና እተን ኣፍሪየቲ ትካላት ክታብት ምርምራዊ መጽናዕታትን ክቐጽሎኡን ነቲ ዝእክቦኡ ሓበሬታታት ድማ ንሰብ መዚ መድሃኒት ብቐጻሊ ሓበሬታ ክህቦኡም ኣለዉን።

ኣየናይ ዓይነት ክታብት እየ ተኸቲብ።

እዚ ናይ ኮሮና ክታብት ምስ ወሰድካ ኣብቲ ሃገራዊ መመዘገቢ ክታብት፡ ማለት ኣብ SYSVAK ከምዝገብ እዩ። ነዚ ሓበሬታ'ዚ ኣብ ሄልሰኖርገ (helsenorge.no) ክትረኽቦ ትኸእል ኢኻ።

ዝዩዳ ክትፈልጥ ትደሊዶ።

ንኣኪምካ ወይ ነቶም ዝኸተቡኻ ወይ ካልኣት ሰብ ሞያ ጥዕና ተወከሶም። ከምኡ'ውን ኣብ ናይ ፎልክሄልስ ኢንስቲቲዩት መርበብ ሓበሬታ ርክ፡ <https://www.fhi.no/kvp>

